

Diyanet İslam İlmihali

Diyanet İşleri Başkanlığı
Yayınları Ankara 1995 (ilk
baskısı), 540 sayfa. Son baskı
fiyatı 1.750.000 TL.
ISBN 975- 19-1179-6.

Yaşar ÇOLAK
Başkanlık Müfettişi

İlmihal, ilim ve hal kelimelerinden müteşekkil bir terkip olup, modern Türkçemizde “davranış bilgisi” anlamına gelmektedir. İstilahta ise İslam dininin belli başlı ilkeleri ve kurallarını öğreten kitaplara verilen bir isimdir. Bilindiği üzere İslam dini Müslümana dünya ve ahiret saadeti vedetmekte ve insanı bu gayeye ulaştırmak için Rabbine, kendine ve içinde yaşadığı topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını hatırlatmaktadır. Müslüman kitleler bu konuda yardımcı olma ve rehberlik etme görevi ilim adamlarının omuzundadır. Nitekim İslamî sahada kendini yetiştirmiş kişiler, tarihi süreç içinde Müslümanlar için kaçınılmaz olan asgari ortak bilgilerin özlu bir şekilde ve belli bir mezhep geleneğine bağlı kalarak kitaplar telif etmişler ve bu suretle üzerine düşen kulavuzluk görevlerini ifa etmeye çalışmışlardır. Bu tür kitaplar İslami Türk literatüründeki ilmihal geleneğinin nüvelerini teşkil etmişlerdir.

Ülkemizde de halkımızın pratik dini bilgilere duyduğu ihtiyaç, yazılan ilmihal kitaplarıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Piyasada bugüne kadar çıkmış Türkçe birçok ilmihal kitabı mevcuttur. Mehmet Zihni Efendi'nin Ni-met-i İslam'ı, Ömer Nasuhi Bilmen'in Büyük İslam İlmihali; Ali Fikri Yavuz'un Açıklamalı Muamelatlı İslam İlmihali, Prof. Dr. Süleyman Ateş'in Yeni İslam İlmihali, Prof. Dr. Hamdi Döndüren'in Delilleriyle İslam İlmihali, aynı yazarın Delilleriyle Aile İlmihali, İsmail Mutlu'nun Yeni İslam İlmihali, Mustafa Varlı'nın İslam İlmihali, Hasan Cemal Ögüt'ün Kadın İlmihali, A.Uysal ve M. Uysal'ın İzahlı kadın İlmihali Ansiklopedisi ve nihayet Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştır-

maları Merkezi (İSAM)'nin bir komisyona hazırlattığı iki ciltlik İlmihali bunlardan sadece birkaçıdır.

Diyanet İşleri Başkanlığı da 1995 yılında yayınladığı Diyanet Yeni İslam İlmihali (müteakip baskılarda Diyanet İslâm İlmihali) adlı eseriyle bu alanda önemli bir katkıyı gerçekleştirmiştir. Yeterli ilmi birikime sahip olun olmasın, önüne gelen herkesin din gibi çok hassas bir konuda yazıp-çizdiği ve çoğu zamanda gerçeklerin kaybolup gittiği bir ortamda, toplumu din konusunda aydınlatma görevini üstlenmiş olan Başkanlığımızın en üst danışma ve karar organı Din İşleri Yüksek Kurulumuzdan böyle bir eserin hazırlanması halkımızın beklentisi haline gelmişti. Bu beklenti, eserin yazılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, müelliflerin kitabın önsözünde de vurguladıkları gibi, herkesin kolaylıkla anlayabilecekleri ve terimleri mümkün olduğunca sadeleştirilmiş bir kitaba duyulan ihtiyaç da eserin telifinde etkili olmuştur. Diyanet İslam İlmihali, Başkanlığımız Din İşleri Yüksek Kurulu Üyelerinden Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı tarafından hazırlanmıştır. Her iki hocamız da İslamî sahada ilmi liyakatlarıyla maruf kişilerdir.

Kitap 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; din ve dine olan ihtiyaç, iktikadi ve ameli mezhepler, dini hükümlerin kaynakları, iman esasları gibi konular “itikat” başlığı altında incelenmiştir. İkinci bölümde “ibadet” başlığı altında; İslam'ın şartları, mükellefin fiilleri, temizlik, suların ahkamı, abdest, namaz, oruç, zekat, hac, kurban, mübarek gün ve geceler ve yemin gibi konulara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; yiyecek ve içecekler

ile ilgili helal ve haramlara ve ticari hayatımızda riayet edilmesi veya kaçınılması gerekli hususlara temas edilmiştir. Keza bu bölümde bazı ilmihal kitaplarında yer verilmeyen hayvan kesiminde göz önünde bulundurulması gereken esaslar, avlanma, ödünç alıp verme, bağış, vasiyet ve buluntu eşya konularında İslam fıkhnının temel kuralları zikredilmiştir. Evlilik ve ilgili konular da bu bölümde incelenmiştir. Dördüncü bölümde şirk, adam öldürme, zina, sihir, savaştan kaçmak, kehanet ve falcılık gibi tevessül edilmesi günah olan şeyler üzerinde durulmuştur. Bu bölümün sonunda tevbe konusuna yer verilmiştir. Beşinci bölümde ahlak konusuna yer verilmiş, ahlakın önemi ve ahlakî görevlerimiz ayet ve hadislerin ışığında izah edilmiştir. Kitabın beşinci baskısında ilave edilmiş olan altıncı ve son bölümde ise, Peygamberimizin örnek hayatı ve yüksek ahlakına tahsis edilmiştir. Kitap, Mustafa Fehmi Gerçekçi'nin Hz. Peygamber sevgisini dile getiren bir şiiriyle sona ermiştir.

Kitabın göze çarpan belli başlı özelliklerine gelince;

1. Eser her şeyden önce açık ve anlaşılır bir üslupla kaleme alınmış ve bir kısım ilmihal kitaplarında görüldüğü gibi, Arapça ve Osmanlıca kelime ve terkiplere yer verilmeye çalışılmıştır. Bundan kaçınılmadığı durumlarda ise gerekli izahatlar yapılmıştır. Bu da, özellikle yeni yetişen neslimizin kitaptan istifadesini kolaylaştıran bir husu-siyet olmuştur.

2. Meselelere yaklaşırken, dinin aslı kaynaklarına inilmiş, özellikle Kur'an ve sünnetin görüşü yansıtılmaya çalışılmış, günümüzdeki gelişme ve değişim de göz ardı edilmiştir. Ayet ve hadis metinlerinin zirkedilmesi ise esere ayrı bir değer kazandırmıştır.

3. Eserin itikatle ilgili bölümlerinde ehl-i sünnetin görüşleri yansıtılmıştır. Diğer bölümlerinde ise ülkemiz Müslümanlarının büyük bir çoğunluğunun bağlı olduğu Hanefi mezhebinin görüşleri esas alınmıştır. Ancak yeri geldiği zaman diğer fıkıh mezheplerinin görüşlerine de dipnotlarda yer verilmiştir.

4. Özellikle ibadet konuları incelenirken, ilk önce, ibadetin önemi ve faydaları üzerinde

durulmuş, daha sonra verilecek bir takım şekli bilgelerin hangi çerçevede değerlendirilmesi gerektiği gösterilmeye çalışılmıştır.

5. İhtilafli meselelerden mümkün olduğu kadar kaçınılmış, özellikle sahih kabul edilen görüşlere yer verilmiştir. Okuyucunun kaynak görme ihtiyacı içinde olabileceği konularda, kaynaklar dipnotlarda gösterilerek güven telkin edilmiştir.

6. Organ nakli, doğum kontrolü, uyuşturucu maddelerin kullanılması, alış-verişte vade farkı, yarışmalarda alınan ödüller ve faiz gibi günümüzde Müslümanlarca karşılaşılan güncel problemlere temas edilmiştir. Ayrıca kitapta Müslümanların zihinlerini uzun yıllardan beri meşgul edegelen ru'yet-i hilal meselesi teferruatlı bir şekilde ele alınmış ve konuyla ilgili leh ve aleyhte görüşler zikredilerek ikna edici bir çözüm yolu gösterilmiştir. Bu bölümde 1978 yılında 19 İslam ülkesinin 40 din ve astronomi bilginlerinin katılımıyla İstanbul'da toplanan Ru'yet-i Hilal Konferansı'na Diyanet İşleri Başkanlığınca sunulan tebliğin geniş bir özeti de yer almıştır ki, bu da kitaba ayrı bir özellik kazandırmıştır.

7. Hz. Peygamberin örnek yaşantısından hareketle İslam'ın özünü teşkil eden ve dinin meyvesi olarak nitelendirilen yüksek ahlakî değerler ortaya konmuştur. İnsanın kendisine ve diğer insanlara karşı saygılı, insanlık onuru ve sorumluluğuna uygun bir şekilde yaşama kuralları açık bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

8. Eserin sonuna ilave edilen konularına göre alfabetik bir fihrist de okuyucuların kitaptan kolaylıkla istifade etmelerine imkan sağlayacak niteliktedir.

Netice itibariyle açık ve anlaşılır bir üslupla kaleme alınan bu eser, her yaştaki mü'minin kendi durumunu anlayıp amel etmesine yeterli olacağı gibi, camilerde irşat hizmetlerini yürüten vaizlerimiz ve cami görevlilerimiz için de yararlı olacaktır. Eserin ilk baskısının üzerinden uzun bir süre geçmemiş olmasına rağmen halihazırda beşinci baskıya ulaşması, kitabın halkımızın teveccühüne de mazhar olduğunu göstermektedir. Her kık hocamızı bu çalışmalarından dolayı kutluyor, kendilerinden yeni eserler bekliyoruz.